

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกา ไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

People's participation in preventing and solving drug problems in the Ban
Raka Krai Sorn community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin
Province

อภิชาติ พินงรัมย์^{1*}

Apichart Pinong-ram¹

¹กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดสุรินทร์ที่ 1 กม.9 ต.เจนีง อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์ ไปรษณีย์ 32000; 1st Surin
Provincial Territorial Defense Volunteer Corp. Km.9 Surin-Prasat Road, Chaniang Subdistrict, Mueang
Surin District, Surin Province 32000

*Corresponding Author; e-mail : Sendobd@gmail.com

Received : July 13, 2022; Revised : September 19, 2022; Accepted : September 20, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพที่ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไปในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 238 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบคือ Independent Sample T-Test และ One way Anova ในกรณีที่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับ และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศรตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพที่ต่างกัน พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ปัญหาอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า มีสาเหตุปัญหา คือ พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก และ 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในกาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า มีการเสนอแนะว่า ควรแนะแนวข้อเสียของยาเสพติดให้กลุ่มเสี่ยง และ จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

คำสำคัญ (Keywords) : การมีส่วนร่วม, ประชาชน, ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

Abstract

The research aims to 1) To study the level of People participation; 2) to compare People's participation and 3) to study problems, obstacles, and suggestions of People's participation in preventing and solving drug problems In the Ban Raka Krai Sorn community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin Province. It is quantitative research. This study collected data from There are 587 persons aged 15 years and over, samples size by multi-stage sampling method. the samples were about 238 persons. The instrument for data collection was questionnaire both closed-open ended questions. The statistical analysis using percentage, the mean and standard deviation. The statistics are used to compare the Independent are Sample T-Test and One-way Anova. In the case that there are significant differences at the level of 0.05; the differences will be analyzed using the least significant difference method.

The findings were as follows; 1) Level of People's participation and 3) to study problems, obstacles, and suggestions of People's participation in preventing and solving drug problems In the Ban Raka Krai Sorn community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin Province. by overview were at moderate level when considered in each found that the level of people's participation in the benefits has the highest level, people's participation in practice, people's participation in decision making. and people's participation in evaluation, respectively. 2) The results of comparison People's participation and 3) to study problems, obstacles, and suggestions of People's participation in preventing and solving drug problems in the Ban Raka Krai Sorn community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin Province. When classified in terms of sexes found that no difference. And when classified in terms of ages , degrees of education and occupations found that have significant difference in the level of statistical significance level at .05, 3) Problems and obstacles in People's participation in preventing and solving drug problems In the Ban Raka Krai Son community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin Province. found the following: The cause of the problem is that parents do not have time for their children. and 4) Suggestions for People's participation in preventing and solving drug problems In the Ban Raka Krai Sorn community, Pia Ram Subdistrict, Mueang Surin District. Surin Province. found the following: Should provide advice on the disadvantages of drugs to at-risk groups and organize community relations activities.

Keywords : Participation, People, preventing and solving drug problems

บทนำ (Introduction)

ปัญหายาเสพติดนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับโลก โดยหลายประเทศทั่วโลกได้มีมาตรการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศและระหว่างประเทศ ในส่วนของประเทศไทยมีแนวโน้มการระบาดที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากเทคโนโลยีในกระบวนการผลิต และการค้ายาเสพติดที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้ยากต่อการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่การแพร่ระบาดของยาเสพติดจะเริ่มจากชายแดนต่าง ๆ ผ่านช่องทางธรรมชาติของประเทศไทยแล้วถูกลำเลียงส่งต่อไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงเขตรอยต่อระหว่างจังหวัดด้วย จนกลายเป็นปัญหาในระดับชาติในปัจจุบัน ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปได้ ในจังหวัดสุรินทร์ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนนั้น นอกจากมีสาเหตุมาจากตัวของเยาวชนเองแล้ว ยังมีสาเหตุและปัจจัยหลายอย่าง ส่วนหนึ่งอาจมาจากเพื่อน ครอบครัว ชุมชน และสังคม หรือความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมในรูปแบบต่าง ๆ และสื่อโซเชียลออนไลน์ทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ และมักนำไปสู่การกระทำความผิด (ลัดดา เขยบุญ, 2551: 3) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่าการติดยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน นับเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลให้ความสนใจเป็นอย่างมาก มีการหาวิธีและแนวทางปฏิบัติในการ สกัดกันป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเข้มงวดในทุกองค์กร ปัจจุบันยาเสพติดได้มีการแพร่เข้าไปในสถานศึกษาซึ่งมีผลกระทบต่อเยาวชนโดยตรง ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ว่ามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากน้อยเพียงใดและปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดภายในชุมชนเพื่อนำเอาผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในชุมชนเขตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งนี้ยังเป็นการลดอัตราเสี่ยงของคนติดยาเสพติดภายในชุมชนและก่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืน

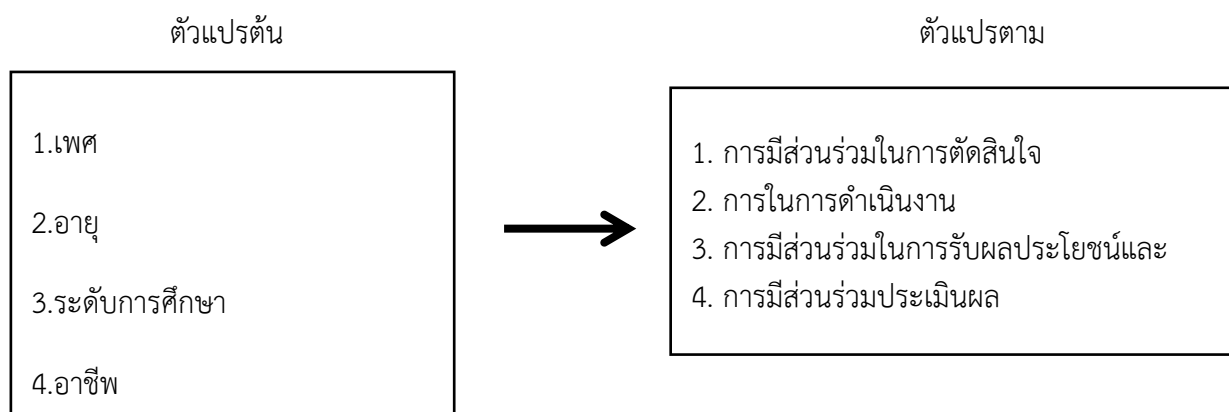
วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้าน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพ แตกต่างกันหรือไม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ธัญกรรัชต์ จิระโคณิธิโยธ,สมเดช นามเกิดและ พระครูจิระธรรมธัช. 2565 งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาสภาพปัญหาของพระสงฆ์และประชาชนในการดำเนินโครงการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ นายกเทศมนตรีรองนายกเทศมนตรีหรือผู้แทน เจ้าหน้าที่เทศบาล นักวิชาการสาธารณสุข และประชาชน แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ 3 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (2) การมีส่วนร่วมขั้นเตรียมการ (3) การมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจปฏิบัติการ เช่น การเทศนาหรือการแสดงธรรม จัดแสดงธรรมขัดเกลานักโทษคดียาเสพติด 2) การมีส่วนร่วมของภาครัฐ 2 ขั้นตอน คือ (1) แนวทางการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (2) แนวทางการกิจของเทศบาลเมืองหนองคาย 3) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน คือ โครงการ To Be Number One ในทุกระดับมหิง อุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีทรงเป็นองค์ประธานโครงการ โดยความร่วมมือรวมพลังจากภาครัฐและเอกชน กระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของปวงชนในชาติให้มีความเข้าใจและตระหนักในการแก้ไขปัญหายาเสพติด 4) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนใน 4 ขั้นตอน คือ (1) ปลุกจิตสำนึก (2) การคัดเลือกผู้นำ/คณะกรรมการชุมชน (3) ติดตามและประเมินผล (4) ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำศีล 5 ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับ เปรียบเทียบ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง

สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างจำนวน 238 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

การสร้างเครื่องมือวิจัยผู้วิจัย

ผู้พัฒนาเครื่องมือวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนิน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Qualitative Research) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้วยกระบวนการดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) ปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างคำถาม คำนิยามเชิงปฏิบัติการ และแนวคิดของตัวแปร แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อเพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ตอบต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.

ตอนที่ 3 รวบรวมปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการเพื่อเพิ่มมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประธานผู้นำชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 238 คน โดยทำการแนบเอกสารแบบสอบถามงานวิจัย อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และรายละเอียดของข้อมูลที่จัดเก็บ พร้อมทั้งแนวทางการเก็บรักษาความลับ

2. จัดเตรียมแบบสอบถาม ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับ อสม. ในพื้นที่ ทำการแจกจ่าย และลงไปเก็บแบบสอบถามบางส่วนด้วยตนเองโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม 2-3 สัปดาห์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนทั้งหมด แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ถ้ายังไม่สมบูรณ์ จะทำการคัดแบบสอบถามฉบับนั้นออก แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่จนครบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ใช้สถิติความถี่ และร้อยละ, วิเคราะห์ข้อมูลระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ด้าน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (X และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกโดยรวมและรายด้าน, วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน จำแนกตามข้อมูลเพศ โดยใช้สถิติ t-test แบบข้อมูล 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน และวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน จำแนกตามช่วงอายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ โดยใช้ค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One WayANOVA) และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference :LSD)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 63 เป็นกลุ่มที่มีอายุ ตั้งแต่ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7และมีอาชีพเกษตรกรจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4 ด้าน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ (n= 238)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.75	0.883	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.47	0.582	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.75	0.583	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.49	0.815	น้อย
ภาพรวม	3.18	0.608	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($= 3.18$, S.D. = 0.608) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด ($= 3.75$, S.D. = 0.503) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($= 3.74$, S.D. = 0.582) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($= 2.75$, S.D. = 0.883) ตามลำดับ และสุดท้าย 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($= 2.49$, S.D. = 0.815)

3. ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พิจารณารายด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 0.883) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ท่านเข้าร่วมประชุมในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 1.252) รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในที่ประชุมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในที่ประชุมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในที่ประชุมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตามลำดับ และสุดท้าย คือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในที่ประชุมระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.582) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวถึงอันตรายของยาเสพติด ($R = 4.68$, S.D. = 0.660) รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมสอดส่องดูแลพฤติกรรมของคนในครอบครัวเพื่อมิให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านร่วมมือกับหน่วยงานต่าง (ที่เกี่ยวข้องในการสอดส่องดูแลความเรียบร้อย และการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามลำดับ และสุดท้าย คือ ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจหรือให้ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน แก่ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ทหาร ฯลฯ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.503) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ท่านได้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และสามารถท่านภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.751) รองลงมา คือ ท่านยินดีและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส ท่านมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวของท่านห่างไกลยาเสพติด การร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ทำให้ปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนลดลง ตามลำดับ และสุดท้าย คือ การดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทำให้คนในหมู่บ้าน/ชุมชน มีคุณภาพชีวิต ความมั่นคง ปลอดภัย เพิ่มขึ้น

3.4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($= 2.49$, $S.D. = 0.815$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ท่านได้ตรวจสอบพบการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ($= 3.20$, $S.D. = 0.899$) รองลงมา คือ ท่านได้รับทราบผลการดำเนินงานในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด จากผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านได้ติดตามข้อมูลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำรวจ ทหาร ฯลฯ ในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนตามลำดับ และสุดท้าย คือ ท่านเคยสอบถามผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน

4. การเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน จำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ดังนี้

4.1 ประชาชนที่มีเพศ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2

4.2 ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญรามอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน ทั้ง 4 ด้านโดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตามสมมติฐาน ที่ 1- 4

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ค่าทดสอบ	ค่า Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	t -test	0.112	-	✓
2	อายุ	F - test	0.000*	✓	-
3	ระดับการศึกษา	F - test	0.027*	✓	-
4	อาชีพ	F - test	0.001*	✓	-

*หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในด้านปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหา และอุปสรรค ข้อเดียว คือ พ่อแม่ไม่มีเวลา ,ติดเพื่อน

6. ข้อเสนอแนะของแนวทางเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น ในด้านข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อเสนอแนะ จำนวน 2 ข้อ คือ แนวข้อเสียของยาเสพติดให้กลุ่มเสี่ยง และ ภารกิจกรมชุมชนสัมพันธ์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกา ไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า จากผลการวิจัยแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกา ไกรศร ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหมู่บ้านระกา ไกรศร มีนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนมีการดำเนินการกิจกรรมตามกรอบวัตถุประสงค์ที่มุ่งพัฒนาหมู่บ้านให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ในปัจจุบันครอบคลุมทุกกรอบด้าน โดยได้ดำเนินการวิจัยสำรวจเชิงปริมาณ ด้วยการดำเนินการตามกรอบวัตถุประสงค์ที่มุ่งพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ทราบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในตัดสินใจ เช่น ร่วมประชุมในระดับหมู่บ้าน/ ชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในที่ประชุมระดับหมู่บ้าน/ ชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้คนในหมู่บ้าน/ ชุมชน มีคุณภาพชีวิต ความมั่นคงปลอดภัย เพิ่มมากขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เช่น การสอดส่องดูแลความเรียบร้อยและการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในหมู่บ้าน/ ชุมชน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พร้อมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหารอบด้าน การเสนอแนวความคิดในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน เพื่อให้หมู่บ้านมีคุณภาพ ทั้งนี้ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง 1 มีการปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน และคณะทำงานของหมู่บ้าน ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน นั้นเกิดประโยชน์ให้กับประชาชนในหมู่บ้านจริง ๆ ที่มีการประชุมหารือ แสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางการพัฒนา ทำให้องค์กันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ได้ตรงตามความมุ่งหมายของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อธิพงษ์ ต้นสิริ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ศึกษากรณี อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พ.ศ.2560 พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.70 (SD = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.00 (SD = 0.58) รองลงมา เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.76 (SD = 0.78) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย 2.65 (SD=0.68) และ ลำดับสุดท้าย คือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.40(SD=0.88)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ตนเองมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ในเรื่อง สิทธิ หน้าที่ และบทบาท ของประชาชนใน

1.1 ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้รู้จักสิทธิและบทบาทหน้าที่ของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ทุกเพศ ทุกวัย และรณรงค์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น บ้ายประชาสัมพันธ์ อินเทอร์เน็ต และประชาสัมพันธ์ตามสาย เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาตามความจำเป็นเร่งด่วนและความต้องการของหมู่บ้าน ทั้งนี้ควรปรับปรุงเครื่องขยายเสียงประจำหมู่บ้านใหม่เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างทั่วถึงต่อไป

1.2 ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมร่วมตรวจรับงานจ้างงานซื้อ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และมีการร่วมเป็นพยานในการตรวจรับงานโดยประชาชนจะได้เชื่อมั่นพร้อมทั้งเป็นการรักษาผลประโยชน์ที่พึงมีแก่ส่วนร่วมด้วย

1.3 จะต้องจัดทำแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้มาก ๆ เพื่อยกระดับรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน โดยเน้นการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนและให้การสนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มต่าง ๆ

1.4 ประชาชนในหมู่บ้านจะต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นการรับรู้รับทราบการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้านว่าเป็นไปตามแผนพัฒนาหรือไม่ พร้อมกับประเมินผลว่ามีการพัฒนามากกว่าเดิมมากน้อยเพียงใด และนำผลการประเมินมาหาข้อแก้ไขและวางแผนในการพัฒนาต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ นอกเหนือจากปัจจัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เช่น ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ทักษะคิดที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้น

2.2 ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนบ้านระกาไกรศร ตำบลเพ็ญรามอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยเจาะกลุ่มเป้าหมายระหว่างประชาชนกับพนักงานของรัฐ ว่ามีปัญหอะไรบ้างเพื่อจะได้แก้ไขจุดบกพร่องนั้นให้ดีกว่าเดิม และแก้ไขได้ถูกต้อง

2.3 ควรนำเทคนิคอื่น ๆ มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานครต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัชรา วงศ์แสงเทียน และสุกญา พัฒนเวช. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- มาลี เชื้อจะม โน. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภูมิศาสตร์].
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์ จำกัด.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2555). *เทคนิคการวางแผนและประเมินโครงการ Project planning and Evaluation
Technique*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน.สุรินทร์.
- อรทัย กักผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า*.
กรุงเทพฯ: จริยสุนิทางค์การพิมพ์

